

Aleksander
TANSMAN

TOMBEAU
DE CHOPIN

from trio to octet vol. 2

TANSMAN

Od tria do oktetu/ From trio to octet vol.2

TOMBEAU DE CHOPIN

Kwartet Śląski/Silesian String Quartet

Szymon Krzeszowiec – I skrzypce/violin I

Arkadiusz Kubica – II skrzypce/violin II

Łukasz Szymicki – altówka/alto

Piotr Janosik – wiolonczela/cello

Gościnnie/featuring also

Jan Krzeszowiec – flet/flute

Roman Widaszek – klawet/clarinet

Joanna Liberadzka – harfa/ harp

Elżbieta Mrożek – Loska – altówka/alto

Adam Krzeszowiec – wiolonczela/cello

Krzysztof Firlus – kontrabas/double bass

Sextuor à cordes 19'54"

pour 2 violons, 2 altos, et 2 violoncelles

1. Lento-allegro deciso-meno mosso-a tempo 7'10"
2. Lento 6'52"
3. Presto – lento 5'57"

Sonatina da camera 13'18"

pour flute, violon, alto, violoncelle et harpe

1. Introduction et allegro – lento cantabile-allegro giocoso 5'43"
2. Notturmo – lento 3'60"
3. Final (scherzo) – molto vivace 3'43"

Tombeau de Chopin 8'24"

pour quintette à cordes

1. Nocturne – lento 2'28"
2. Mazurka – vivo 2'27"
3. Postlude – lento 3'37"

Trois pièces 8'23"

pour clarinette, harpe et quatuor à cordes

1. Andante sostenuto 2'49"
2. Vivace possibile 2'12"
3. Lento cantabile – allegro con moto 3'23"

Udziałem zaledwie kilku kompozytorów w XX wieku była tak spektakularna, bogata i wyjątkowa kariera jak droga artystyczna Aleksandra Tansmana. Jak pisał biograf kompozytora Janusz Cegiełka „Tansman uczynił więcej niż ktokolwiek inny w jego czasach dla promocji sztuki polskiej w świecie. Jego utwory rozbrzmiewały na najtrudniej dostępnych scenach i estradach, wykonywane przez najlepsze orkiestry i najślawniejszych wirtuozów, dyrygowane przez mistrzów batusy, których nazwiska stały się już legendą. Wszędzie pisano o nim „kompozytor polski Aleksander Tansman”.

Tansman urodził się w Łodzi 11 czerwca 1897 roku. Debiutował pieśniami napisanymi do słów wybitnego poety Juliana Tuwima, swojego przyjaciela z dzieciństwa. Po zwycięstwie w pierwszym w wolnej Polsce konkursie kompozytorskim w 1919 roku wyemigrował na Zachód, gdzie jego patronem stał się sam Maurice Ravel, ujęty twórczością Tansmana. Kariera Aleksandra rozwijała się niezwykle szybko. Mimo, iż nie stronił od eksperymentów, jego dzieła zaczęły gościć w filharmoniach całej Europy. W końcu lat 20. i początku 30., odbył kilka tournée po krajach Europy i USA. Niedoceniany w kraju doczekał się w 1931 roku, gdy miał zaledwie 34 lata, biografii napisanej przez amerykańskiego muzykologa Irvinga Scherke zatytułowanej „Alexandre Tansman, compositeur polonais”. Na tournée dookoła świata (1932-1933) odniósł wielki sukces. Swą postawą estetyczną przyczynił się do powstania współczesnej muzyki japońskiej, czemu dał wyraz w swojej twórczości jeden z najwybitniejszych kompozytorów japońskich Yoritsune Matsudaira.

Utworami Tansmana dyrygowali naj-
więksi: Arturo Toscanini, Tulio Serafin,
Leopold Stokowski, Grzegorz Fitelberg;
nie mniej wielcy je wykonywali: wiolon-
czeliści Pablo Casals, Gregor Piatigorski,
gitarzysta Andres Segovia czy pianiści
José Iturbi, Walter Gieseking, skrzyp-
kowie Jasha Heifetz czy Joseph Szigeti.
Łączyła go przyjaźń z Charlie Chaplinem,
Georgem Gershwinem, Albertem Ein-
steinem, Thomasem Mannem i Igorem
Strawińskim, o którym napisał pierwszą
w historii i do dziś interesującą książkę.
Gdy II wojna światowa dosięgła Francji,
Chaplin umożliwił Tansmanowi wyjazd
do USA, ratując go w ten sposób od
holocaustu. Tansman był nominowa-
ny do Oskara, nagrody Amerykańskiej
Akademii Filmowej za muzykę do filmu
Paris Underground. Jest uznawany za
współtwórcę neoklasycyzmu w muzyce
światowej. Był jednym z najczęściej wy-
konywanych kompozytorów świata; przez
lata odnotowywał ponad 500 wykonań
rocznie. Kilka lat przed śmiercią tak pi-
sał w liście "Oczywiście wiele zawdzię-
czam Francji, ale ktokolwiek słyszał moje

utwory, nie może mieć wątpliwości, że
byłem, jestem i na zawsze pozostanę
kompozytorem Polski." Tansman zmarł
w Paryżu 15 listopada 1986 roku.

Muzyka kameralna Aleksandra Tan-
smana stanowi bardzo bogaty, różnorod-
ny i niezwykle wartościowy artystycznie
fragment twórczości kompozytora.

W trakcie 66 lat aktywności kompozy-
torskiej, w latach 1917-1982 napisał
43 dzieła kameralne.

Oprócz kwartetów smyczkowych skompo-
nował kilkadziesiąt utworów od tria do
oktetu z udziałem smyczków, fortepianu,
fletu, klarnetu, oboju, fagotu, trąbki,
rogu, puzonu i harfy. Całe bogactwo tej
muzyki jest poza kwartetami smyczkowy-
mi mało znane i chyba niedoceniane. Se-
ria zatytułowana „Od Trią do Oktetu” ma
za zadanie wypełnić tę lukę i przybliżyć
tą ważną część spuścizny kompozytora
melomanom w kraju i poza granicami.

Sextour à cordes skomponowany w 1940
roku i dedykowany Igorowi Strawińskiemu,
z którym łączyła go bliska przyjaźń, szcze-

gólnie podczas pobytu w USA, wykonany został po raz pierwszy przez zespół instrumentalny „Les concerts de L'Oeuvre” w Théâtre de L'Oeuvre w 1947 roku. Jest to dzieło trzyczęściowe w tempach: lento – allegro deciso, presto – lento.

Już po prawykonaniu określono w recenzjach, że dzieło zawiera więcej poezji i zapowiada ewolucję ku czemuś, co zostanie zapewne w przyszłości nazwane „nowym stylem tansmanowskim”.

Tombeau de Chopin to utwór napisany na zamówienie UNESCO w 1949 roku w 100. rocznicę śmierci F.Chopina. Jest to utwór niewielkich rozmiarów, trzyczęściowej budowie, która mogłaby być określona jako kwintesencja „chopinizmu” – Nocturne, Mazurka i Postlude, przeznaczony na kwintet smyczkowy lub orkiestrę smyczkową. Od pierwszych wykonań 3 i 5 października 1949 r w Salle Gaveau w Paryżu na uroczystym koncercie UNESCO przez Quatour Calvet i kontrabasistę Gastona Logerot, utwór zyskał bardzo pochlebne recenzje. Jednym z najwcześniejszych przykładów

muzycznych, w którym użyto fletu, harfy i smyczków była *Sonata* Claude Debussy'ego. Później z tych wyszukanych i wyrafinowanych brzmień korzystał Albert Roussel w *Sérénade*, Vincent d'Indy w *Suite en parties*, Andre Jolivet w *Chant de Linos* czy Heitor Villa-Lobos w *Quintette Instrumental*.

Aleksander Tansman znalazł się w pierwszym historycznym składzie Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej, a więc można powiedzieć współtworzył zespół, z którego wyrosła dzisiejsza szacowna Filharmonia Łódzka. Realizował tam często partię harfy na... fortepianie, bowiem nowo powstająca orkiestra nie mogła sobie pozwolić na zakup bądź co bądź drogiego instrumentu.

Tansman napisał swoją ***Sonatina da camera*** w grudniu 1952 roku w przerwie między wielkimi dziełami jak oratorium *Prorok Izajasz*, czy opera *Le Serment*.

Cały rok 1952 to niezwykle produktywny okres w twórczości kompozytora. Napisał wtedy jeszcze *Sinfonia piccola* na orkiestrę, *4 Nocturnes* na fortepian, *Concertino* na obój, klarnet i orkiestrę, *Sonatine* na

fagot i fortepian. Być może ta wielka aktywność kompozytorska i wyteżona praca miała przyćmić niepokój i ból z powodu nieuleczalnej choroby żony Colette, która zmarła na początku 1953 roku.

Sonatina da camera należy do dojrzałego stylu Tansmana, charakteryzującego się koncentracją środków, wielką witalnością rytmiczną i intensywną ekspresją liryczną. Po krótkiej introdukcji Lento cantabile, pierwsza część to kolejny przykład indywidualnego podejścia Tansmana do formy sonatowego allegro. Ujawnia tansmanowską metodę prezentacji, dekonstrukcji i redystrybucji materiału tematycznego, który konsekwentnie układa się w kolorową mozaikową formę.

Druga część to poetyckie intymne i tajemnicze *Notturmo*. Trzecia część *Finale* to *Scherzo*, bardzo dynamiczne, które w części środkowej – *trio* - przywołuje materiał tematyczny drugiej części.

Trois pièces pour clarinette, harpe, et quatuor à cordes powstało w 1970 roku i było kolejnym zamówieniem Radia Francuskiego. Składa się z trzech

części I Andante sostenuto, II Vivace possibile, III Lento cantabile, allegro con moto. Andante jest formą preludium, po którym następuje centralna część utworu Vivace, którą można zaliczyć do świata Tansmanowskich scherzo o budowie formalnej AABCCD, w której D to coda z pięciokrotnie powtórzonym na zakończenie motywem pochodzącym ze scherza V Symfonii. Trzecia część rozpoczyna się introdukcją, duetem klarnetu i harfy w tempie lento cantabile. Po czym następuje pełne energii allegro con moto powtórzone dwa razy i zakończone silnie schromatyzowaną 8 taktową codą.

Muzyka kameralna Aleksandra Tansmana wymaga najwyższych umiejętności od wykonawców, zarówno w sferze proporcji brzmieniowych, intensywności brzmienia całości zespołu jak i poszczególnych warstw kompozycji, ekspresji i klarowności w częściach lirycznych oraz niebywałej precyzji, trudnej do osiągnięcia w szybkich tempach scherza czy toccaty przy jednoczesnych skomplikowanych podziałach rytmicznych.

Andrzej Wendland

Only few composers of the 20th century pursued such a successful, colourful and unique artistic career path as Alexander Tansman. Janusz Cegięła, the composer's biographer wrote, "Tansman did more than any other person of his time to promote Polish art all over the world. His works were played on the most celebrated stages that not many artists had access to, performed by the best orchestras and the most famous virtuosos, conducted by masters of the baton whose names have become legend. He was always referred to as 'the Polish composer Alexander Tansman'".

Tansman was born in Łódź on 11 June 1897. He made his debut with songs written for lyrics by Julian Tuwim, a distinguished poet and Tansman's childhood friend. Tansman won the first competition for composers in liberated Poland in 1919 and emigrated to the West, where Maurice Ravel, captivated by Tansman's compositions, became his patron. Alexander's career was developing very fast. Although he was eager

to experiment, music halls all over Europe began to play his compositions. At the end of the 1920s and beginning of the 1930s he made several European and American tours. Despite not being appreciated in Poland, in 1931 when he was only 34 years old, he had his biography written by an American musicologist Irving Scherke, entitled *Alexandre Tansman, compositeur polonais*. Tansman achieved great success after his world tour in 1932 and 1933. His aesthetic approach contributed to the creation of contemporary Japanese music, which was expressed in compositions of one of the most distinguished Japanese composers, Yoritsune Matsudaira.

Tansman's compositions were conducted by such masters as Arturo Toscanini, Tulio Serafin, Leopold Stokowski and Grzegorz Fitelberg; among those who performed them included cellists: Pablo Casals and Gregor Piatigorski, guitarist, Andres Segovia, pianists: José Iturbi and Walter Gieseking as well as violinists: Jasha Heifetz and Joseph Szigeti. He was friends with Charlie Chaplin, Geo-

rge Gershwin, Albert Einstein, Thomas Mann and Igor Stravinsky, about whom he wrote the first ever, and still interesting, book. When World War II reached France, Chaplin helped Tansman emigrate to the USA thereby saving him from the holocaust. Tansman was nominated for an Oscar, the American Movie Academy award, for his *Paris Underground* soundtrack. Tansman is considered one of the creators of neoclassicism in world music. His compositions were among those most frequently performed all over the world - 500 times a year, for a long time. Several years before his death he wrote in a letter: "I certainly owe a lot to France, but anybody who has ever listened to my compositions will have no doubt that I have always been and will be a Polish composer". Tansman died on 15 November 1986 in Paris.

Alexander Tansman's **chamber music** makes up an artistically rich, varied and valuable part of the composer's work. For 66 years of the composer's activity, between 1917 and 1982, Tansman

wrote 43 chamber compositions. As well as pieces of music for string quartets, he composed several for formations from trios to octets with string instruments, piano, flute, clarinet, oboe, bassoon, trumpet, horn, trombone and harp. The rich music composed by Tansman, besides the string quartets, is not very popular and often underestimated. The series of records *Od tria do oktetu (From Trio to Octet)* is intended to fill that gap and make all music fans in Poland and abroad familiar with this important part of the composer's legacy.

Sextour à cordes composed in 1940 and dedicated to Igor Stravinsky, who Tansman was a close friend with, particularly during his stay in the USA, was first performed by an instrumental group "Les concerts de L'Oeuvre" at the Théâtre de L'Oeuvre in 1947. The composition consists of three parts performed *lento* – *allegro deciso*, *lento* and *presto* – *lento*. Immediately after the first world performance the critics wrote in reviews that the composition contains more poetry

and is a harbinger of evolution towards a trend that will certainly be called in the future "a new Tansman style."

Tombeau de Chopin is a composition commissioned by UNESCO in 1949 for the 100th anniversary of F. Chopin's death. It is a minor three-part composition that could be described as the essence of *Chopinism* - nocturne, mazurka and postlude - for a string quintet or string orchestra. From the first performances on 3 and 5 October 1949 at Salle Gaveau in Paris during a formal UNESCO concert by Quatour Calvet and Gaston Logerot, the double bass player, it received very favourable reviews.

One of the earliest pieces of music with the participation of flute, harp and string instruments was Claude Debussy's *Sonata*. The sophisticated and exquisite tones were later on used by Albert Roussel in *Sérénade*, Vincent d'Indy in *Suite en parties*, Andre Jolivet in *Chant de Linos* and Heitor Villa-Lobos in *Quintette Instrumental*. Aleksander Tansman was a member of

the first historic Symphonic Orchestra of Łódź; he can therefore be said to be one of the creators of the team that was the foundation for the contemporary and respected Łódź Filharmonics. He used to play the harp's part on ... the piano since the newly formed orchestra could not afford to buy the expensive instrument.

Tansman wrote his **Sonatina da camera** in December 1952, during a break between his great works i.e. *Isaiah the Prophet* (oratory) or *Le Serment* (opera).

The whole of 1952 was an extremely creative period in the composer's artistic output. He wrote *Sinfonia piccola* for an orchestra, *Quatre nocturnes* for piano, *Concertino* for an oboe, clarinet and orchestra and *Sonatine* for a bassoon and piano. The great composing activity and extensive work may have been aimed at relieving the anxiety and pain caused by a fatal illness of his wife, Colette, who died at the beginning of 1953.

Sonatina da camera is an example of Tansman's mature style whose typical features include concentration of means,

great rhythmic vitality and intense lyrical expression. The first part after the short introduction *Lento cantabile* is another example of Tansman's individual approach to *sonata allegro*. It reveals Tansman's method of presentation, deconstruction and redistribution of thematic material that is consequently arranged into a colourful and mosaic form. The second part is a poetic, intimate and mysterious *Notturmo*. The third part, *Finale – Scherzo*, is very dynamic and recalls the theme of the second part – *trio* – in the central part.

Trois pièces pour clarinette, harpe, et quatuor à cordes was composed in 1970 as another commission by French Radio. It consists of three parts: I *Andante sostenuto*, II *Vivace possibile*, III *Lento cantabile, allegro con moto*. *Andante* is a form of a prelude followed by a central part called *Vivace* that can be included in the world of Tansman's scherzo with a formal AABCCD structure, where D is a coda with the motif from Symphony V scherzo repeated five times at the end. The third

part opens with an introduction, a clarinet and harp duet at *lento cantabile*. It is followed by a vibrant *allegro con moto* repeated twice and closes with a strongly chromatised 8-bars coda.

Alexander Tansman's chamber music requires the most remarkable skill from the performing musicians in sound proportions, intensity of the entire group tone as well as individual composition layers, expression and clarity of lyrical parts and finally absolute precision that is hard to reach at quick scherzos or a toccata at simultaneous difficult rhythmic divisions.

Andrzej Wendland

translation by Sonia Darzycka

KWARTET ŚLĄSKI

Istnieje nieprzerwanie od 1978 roku. Na początku działalności doskonalił swoje umiejętności u członków kwartetów La-Salle, Amadeus, Juilliard, Smetana, Alban Berg. Repertuar Kwartetu Śląskiego to ponad 400 utworów kameralnych, z czego około 300 to literatura XX i XXI wieku. Śląscy kameraliści dokonali blisko 100 prawykonań kwartetów smyczkowych kompozytorów polskich i obcych, z czego znaczna część jest im dedykowana. W czasie 30 letniej kariery zespół koncertował w większości krajów europejskich oraz USA, Kanadzie, Meksyku, Japonii, Hong Kongu i Korei Południowej. Występował z sukcesami w tak renomowanych salach koncertowych jak Concertgebouw w Amsterdamie, Konzerthaus w Wiedniu, De Singel w Antwerpii, Schauspielhaus w Berlinie, Tivoli w Kopenhadze, Salle Pleyel w Paryżu, Carnegie Hall w Nowym Jorku, Jordan Hall w Bostonie, Hoam Art Hall w Seulu czy Bellas Artes w Mexico City. Kwartet Śląski ma bardzo bogaty dorobek fonograficzny. Nagrywa

muzykę różnych epok, koncentrując się na muzyce polskiej ostatniego trzydziestolecia. Nagrania kwartetu można znaleźć na płytach takich wytwórni jak m.in. ECM, EMI Polska, Olympia, CD Accord, Radio Katowice. Z ponad 30 płyt zespołu, trzy otrzymały nagrodę "Fryderyka" za najlepsze nagranie muzyki kameralnej (H.M.Górecki - Olympia 1995, KSzymanowski/W.Lutosławski - CD Accord 1997, E.Chausson - Radio Katowice 2004). Od 1993 roku zespół jest organizatorem Festiwalu Muzyki Kameralnej „Kwartet Śląski i jego goście”, którego dotychczasowych piętnaście edycji zgromadziło na estradach festiwalu wybitnych artystów z kraju i zagranicy. Kwartet Śląski był wielokrotnie nagradzany. Spośród najważniejszych wyróżnień należy wymienić Złoty Krzyż Zasługi (1999), Złoty Orfeusz za najlepsze wykonanie utworu polskiego kompozytora podczas festiwalu Warszawska Jesień (2002), Złota Odznaka Honorowa za zasługi dla Województwa Śląskiego (2005), odznaka „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2008), Nagroda Radia Katowice im. S. Ligonja (2008). Od 2005

roku mecenasem Kwartetu Śląskiego jest Samorząd Miasta Gliwice, zaś Gliwicki Teatr Muzyczny - partnerem wspólnych projektów.

The Silesian Quartet have been consequently present on the scene since 1978. At the beginning of their activity the ensemble used to master their artistic skills with the members of such quartets as LaSalle, Amadeus, Julliard, Smetana, Alban Berg. The repertoire of The Silesian Quartet comprises of over 400 chamber pieces, 300 of which constitute the literature of the 20th and 21st Century. The Silesian musicians have done nearly 100 first performances of string quartets by both Polish and foreign composers, a vast part of which have been dedicated to the ensemble itself. In the course of their career of 30 years now the ensemble has given performances in most European countries, as well as in the United States, Canada, Mexico, Japan, Hong Kong, and South Korea. They performed successfully at such famed concert halls as Concert-

gebouw in Amsterdam, Konzerthaus in Vienna, De Singel in Antwerp, Schauspielhaus in Berlin, Tivoli in Copenhagen, Salle Pleyel in Paris, Carnegie Hall in New York, Jordan Hall in Boston, Hoam Art Hall in Seul, or Bellas Artes in Mexico City.

The Silesian Quartet prides itself with some very rich phonographic output. The musicians have been recording the music of different styles and musical backgrounds, but concentrating themselves on Polish contemporary music of the last 30 years. The recordings which they have made can be found on the publications from such companies like ECM, EMI Poland, Olympia, CD Accord,

Radio Katowice. Of the 38 recordings that the ensemble have put out so far, three have received the national "Fryderyk" award for the best chamber performance (H.M. Górecki – Olympia 1995, K. Szmanowski/W.Lutosławski – CD Accord 1997, E. Chausson Radio Katowice 2004). Since 1993, the ensemble have been organizing The Chamber Music Festival "Silesian Quartet And Their Guests", 16 editions of which have managed to attract to the festival scene some of the most outstanding artists both from Poland and abroad. The Silesian Quartet has many times been presented with different awards. Among the most significant of these, which could be worth mentioning, will be the Gold Cross of Merit (1999), Golden Orpheus received during the Warsaw Autumn festival (2002) for the best performance of the work by a Polish composer, the Gold Badge of Honour for the service for the Region of Silesia (2005), the badge "In Service of Culture Gloria Artis" (2008), or S. Ligoń's Radio Katowice Award (2008).

Since 2005, the main patron of Silesian Quartet has been the self-government of the town of Gliwice. While Gliwice's Music Theatre has offered its partnership in common projects.

**Kwartet Śląski/
Silesian String Quartet**

Szymon Krzeszowiec – I skrzypce/violin I
Arkadiusz Kubica – II skrzypce/violin II
Łukasz Syrnicki – altówka/alto
Piotr Janosik – wiolonczela/cello

Gościnnie/featuring also

Jan Krzeszowiec – flet/flute
Roman Widaszek – klarnet/clarinet
Joanna Liberadzka – harfa/ harp
Elżbieta Mrozek – Loska-altówka/alto
Adam Krzeszowiec – wiolonczela/cello
Krzysztof Firlus – kontrabas/double bass

Artistic project & producer
Andrzej Wendland

Licensed by
**Stowarzyszenie Promocji Kultury
im. Aleksandra Tansmana**
www.tansman.lodz.pl
wendland@lodz.msk.pl

Recording engineer and mastering
Beata Jankowska – Burzyńska

Text on pp 4–7
Andrzej Wendland

Translation on pp 8–11
Sonia Darzycka

Graphic design by
Garamond

Recorded, produced, designed
and printed in Poland

URZĄD MIASTA ŁÓDŹ

Zrealizowano
ze środków budżetowych
Urzędu Miasta Łodzi

Łódzkie

Dofinansowano
z budżetu
Województwa
łódzkiego

